

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

Πτυχιακή Εργασία

*ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ ΣΤΟ
ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟ ΤΩΝ ΨΕΥΔΩΝ ΚΑΙ
ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΤΙΚΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ*

ΘΕΟΔΩΡΑ ΚΑΡΑΪΣΚΟΥ

ΑΜ: Β2012001

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: κ. Σοφία Στάμου

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
1.1 ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	4
1.2 ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
ONLINE ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΑ.....	6
2.1 Ο ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΠΟΧΗ.....	7
2.2 ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΑ.....	10
2.3 ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ.....	15
2.4 ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
ΨΕΥΔΗΣ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΑ.....	19
3.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΨΕΥΔΟΥΣ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	20
3.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ-ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΟΥ ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΝ ΤΟ ΨΕΥΔΟΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΨΕΥΔΗ ΕΙΔΗΣΗ.....	23
3.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΨΕΥΔΟΥΣ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	25
3.4 ΨΕΥΔΗΣ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ.....	27
3.5 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ.....	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΨΕΥΔΟΥΣ ONLINE ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	32
4.1 ΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ.....	33
4.2 ΕΞΩΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	36
ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ.....	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Εισαγωγή

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία θα αναλύσουμε το θέμα των ειδήσεων, συγκεκριμένα θα επικεντρωθούμε στην γλωσσική ανάλυση του ειδησεογραφικού λόγου στο διαδίκτυο παράλληλα με τον εντοπισμό των ψευδών-παραπλανητικών ειδήσεων.

Οι ειδήσεις είναι μια πρωταρχική ανάγκη του ατόμου η οποία δημιουργήθηκε την στιγμή που ανέπτυξε τους πρώτους επικοινωνιακούς και κοινωνικούς δεσμούς με τον περιβάλλον και τους γύρω του.

Η ανάγκη έκφρασης και αντίδρασης σε κοινωνικά και ιστορικά γεγονότα οδήγησε στην εξέλιξη και στην εμφάνιση των πρώτων εφημερίδων, οι οποίες ευεργετήθηκαν από την διάδοση της τυπογραφίας. Στην πορεία των δεκαετιών οι εφημερίδες απέκτησαν μεγαλύτερο κύρος και οργάνωση προσφέροντας στο κοινό την έγκυρη και έγκαιρη ενημέρωση.

Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα η εξάπλωση και η διευρημένη χρήση του διαδικτύου είχαν ως αποτέλεσμα την δημιουργία διαδικτυακών ιστότοπων ειδησεογραφικού περιεχομένου. Το δραματικό ποσοστό χρήσης των ιστότοπων αυτών είχε ως αποτέλεσμα την διαστρέβλωση των αναπαραγόμενων νέων, δημιουργώντας την τάση και την εξάπλωση των ψευδών ειδήσεων, ευρέως διαδεδομένο με τον όρο “fake news¹”. Ο όρος fake news έχει ως κεντρικό πυρήνα την μετάδοση ειδήσεων οι οποίες προκαλούν έντονα συναισθήματα στον αναγνώστη αποσπώντας από αυτόν την κριτική ικανότητα καθιστώντας τον έτσι φερέφωνο της παραπληροφόρησης.

¹ <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/fake-news>

1.1 ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η μελέτη του όρου Fake news είναι καίρια καθώς μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό «όπλο» προπαγάνδας. Με την βοήθεια των μέσων κοινωνικής δικτύωσης γίνεται πολύ εύκολη η μετάδοση υποκειμενικών απόψεων πάνω σε κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα, γεγονός το οποίο μπορεί να αποφέρει καταστροφικά αποτελέσματα στην μεγάλη εξάπλωση του. Συγκεκριμένα μπορεί να λειτουργήσει ως εφαλτήριο για την διάδοση ρατσιστικών, ομοφοβικών ή ακόμα και ακραίων πολιτικών συμπεριφορών.

Η παραπληροφόρηση που μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα αυτή η διαδικασία χρησιμοποιείται πολλές φορές για την επίτευξη πολιτικών σκοπιμοτήτων, εξάλλου η χρήση της προπαγάνδας σε πολιτικά πλαίσια είναι μια τεχνική η οποία έχει χρησιμοποιηθεί κατά κόρον από πολιτικές οντότητες. Σημαντικό παράδειγμα μπορεί να θεωρηθεί ο Αδόλφος Χίτλερ, ο οποίος χρησιμοποίησε στην ναζιστική εκστρατεία του τον Πάουλ Γιόζεφ Γκαίμπελς ως υπουργό προπαγάνδας², διαδίδοντας ψευδή μηνύματα για την κοινότητα των Εβραίων.

Στον αντίποδα της χρήσης των fake news ως προπαγάνδα τοποθετείται η «αφελής» χρήση τους ως κίνητρο εντυπωσιασμού και παρακίνησης των μαζών για μεγαλύτερη διαφήμιση συγκεκριμένων ιστοτόπων. Ειδήσεις οι οποίες μεταδίδονται με αφορμή την δημιουργία συναισθημάτων στον αναγνώστη, αγνοώντας την έννοια της ενημέρωσης, καταστρέφουν την ουσία της ελευθεροτυπίας και της ελευθερίας του λόγου. Με αυτόν τον τρόπο η δημοκρατία «κατακρεουργείται» στον βωμό της εμπορευματοποίησης. Επομένως, η μελέτη αυτού του φαινομένου καθίσταται μείζονος ανάγκης.

² <https://www.timesnews.gr/o-πάουλ-γιόζεφ-γκαίμπελς-ήταν-ο-υπουργ/>

1.2 ΣΝΕΙΣΦΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο σκοπός αυτής της μελέτης είναι να τονίσει τις γλωσσικές παραπομπές και τα διακριτά σημεία που μπορούν να οδηγήσουν στην άμεση αναγνώριση των ψευδών ειδήσεων. Είναι σημαντικό το κάθε άτομο να μπορεί να αναπτύξει την κριτική σκέψη του αναγνωρίζοντας την αλήθεια σε κάθε άρθρο που θα βρεθεί στην οθόνη του. Η άρση της λογοκρισίας είναι ένα ρηξικέλευθο γεγονός το οποίο κατακερματίζεται με την ασυλλόγιστη χρήση του, ειδικά όταν χρησιμοποιείται για αντίθετους σκοπούς από αυτούς από τους οποίους διεκδικήθηκε, κάτι το οποίο συμβαίνει με την χρήση των fake news.

Το να μπορεί κάποιος να εκφράσει την υποκειμενικότητα του βασιζόμενος σε σημαντικά ζητήματα της επικαιρότητας και του κοινωνικού βίου είναι σημαντικό και επιδιωκόμενο. Η χρήση των fake news είναι το αποτέλεσμα της αρνητικής πλευράς της έκφρασης της υποκειμενικότητας δημιουργώντας έτσι την ανάγκη της κατάδειξής του ως φαινόμενο. Συνεπώς, είναι ανάγκη μέσω της επιμόρφωσης να έχει κάποιος την δυνατότητα να αποφεύγει τους σκόπελους της παραπληροφόρησης και των μαζικών λανθασμένων εντυπώσεων.

Δημιουργώντας αυτή την εργασία επιδιώκουμε την γνωστοποίηση του φαινομένου των fake news, των αποτελεσμάτων που μπορεί να επιφέρει και να δώσουμε χαρακτηριστικά σημεία τα οποία να τα καθορίσουν αναγνωρίσιμα σε έναν μέσο αναγνώστη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Online Ειδησεογραφία

Σε αυτό το κεφάλαιο θα ορίσουμε την έννοια της on line ειδησεογραφίας και μέσω διάφορων παραδειγμάτων θα επιχειρήσουμε να κατανοήσουμε τον τρόπο λειτουργίας της, τις ιδιαιτερότητες της αλλά και τον τρόπο διαχείρισής της.

Συγκεκριμένα στην ενότητα 2.1 μελετήσουμε τον «ειδησεογραφικό τύπο στην ψηφιακή εποχή» όπου και θα μιλήσουμε για τον έντυπο τύπο και κατά πόσο έχει προσαρμοστεί σε αυτήν την ψηφιακή εποχή που διανύουμε, με τις ηλεκτρονικές εκδόσεις που έχουν δημιουργηθεί.

Στην ενότητα 2.2 θα εστιάσουμε στην «ψηφιακή ειδησεογραφία» και θα αναλύσουμε τι είναι η ψηφιακή ειδησεογραφία, τα διάφορα είδη της και με ποιους τρόπους έχει φτάσει να αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι της ζωής μας.

Στην συνέχεια, στην ενότητα 2.3 θα εστιάσουμε στην «ειδησεογραφία και κοινωνικά δίκτυα», και θα εξηγήσουμε τον ρόλο που παίζουν τα κοινωνικά δίκτυα στην διάδοση των ειδήσεων και την επίδραση τους πάνω στην ειδησεογραφία και πως την επηρεάζουν.

Στην τελευταία ενότητα, την 2.4, αυτού του κεφαλαίου θα αναφερθούμε στην «ειδησεογραφία στην ψηφιακή τηλεόραση» θα αναφερθούμε στο πως η τηλεόραση έχει πάρει μια πιο ψηφιακή μορφή και δεν είναι απαραίτητο να κατέχει κάποιος τηλεόραση ώστε να μπορέσει να έχει πρόσβαση στις ειδήσεις των διαφόρων καναλιών.

2.1 Ο ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΠΟΧΗ

Ειδήσεις ορίζονται, σύμφωνα με το λεξικό Oxford Dictionary³, ως πρόσφατες ή αξιοσημείωτες πληροφορίες που έχουν να κάνουν κατά κύριο λόγο με πρόσφατα γεγονότα. Είναι οι πληροφορίες για τα τρέχοντα γεγονότα ανά τον κόσμο, άμα θέλουμε να μιλήσουμε για ειδήσεις που αφορούν άλλες περιοχές ή/και χώρες, και ανά τόπους ειδήσεις, οι οποίες αφορούν μόνο τις ειδήσεις για την περιοχή που βρίσκεται κάποιος.

Οι εφημερίδες και τα περιοδικά ξεκίνησαν ως η κύρια πηγή ενημερώσης των αναγνωστών. Περιείχαν πολιτικά, αθλητικά, τέχνη, εργασιακά ζητήματα, διάφορες στήλες γνώμεων και συμβουλών, περιβαλλοντικά νέα, προγνώσεις καιρού, νεκρολογίες, παιχνίδια όπως τα σταυρόλεξα, κωμικά σκίτσα κ.ο.κ.

Η κυκλοφορία τους μπορεί να είναι καθημερινή που είναι και η πιο συνηθισμένη, πρωινή ή απογευματινή, εβδομαδιαία και δεκαπενθήμερη και διανέμεται κυρίως σε περίπτερα, παντοπωλεία, αν υπάρχει συνδρομή μπορεί να διανέμεται σπίτι του κάθε αναγνώστη ή σε περίπτωση που είναι δωρεάν σε διάφορα σημεία της περιοχής συνήθως σε πολυσύχναστους χώρους όπως πλατείες ή μπροστά από κάποιο σούπερ μάρκετ. Υπάρχουν και αυτές που δεν κυκλοφορούν ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

Οι δημοσιογράφοι/αρθρογράφοι πρέπει να έχουν υποβάλλει εντός μιας προθεσμίας το άρθρο/ιστορία αν θέλουν αυτό να υπάρχει στην τυπωμένη έκδοση της εφημερίδας, και αυτό αφού πρώτα έχει εγκριθεί από τον εκδότη. Αυτό είχε ως συνέπεια το άρθρο να μην βρεθεί στο έντυπο καθώς ο δημοσιογράφος να μην είχε προλαβει έγκαιρα να ολοκληρώσει το άρθρο του ή ο εκδότης του να το θεωρούσε ελλειπές.

³ <https://en.oxforddictionaries.com/definition/news>

Αυτό σήμαινε ότι, εξαρτόμενο από την συχνότητα κυκλοφορίας της εφημερίδας, ο δημοσιογράφος να έπρεπε να περιμένει την επόμενη κυκλοφορία προκειμένου να τυπωθεί το άρθρο του ή μπορεί να μην τυπωνόταν και ποτέ καθώς οι εξελίξεις «τρέχουν».

Και για αυτό ακριβώς το λόγο η μετάβαση από την έντυπη μορφή στην ψηφιακή χαρακτηρίστηκε αναγκαία για την επιβίωση⁴ τους. Η δυνατότητα να παρουσιάζουν τις έκτακτες ειδήσεις άμεσα δίχως να χρειάζεται αναμονή μέχρι την επόμενη μέρα ή πολλές φορές την μεθεπόμενη, ανάλογα με την ώρα που διαδραματίζονται τα γεγονότα, τις βάζει σε άμεσο ανταγωνισμό με την τηλεόραση και το ραδιόφωνο που έχουν την δυνατότητα να παρουσιάσουν ένα έκτακτο δελτίο οποιαδήποτε στιγμή.

Η παραγωγή και έκδοση εντύπων μειώθηκε αισθητά αφού είχε επιβαρυντικό κόστος για την κάθε εφημερίδα καθώς το αναγνωστικό κοινό σταμάτησε να ανταποκρίνεται στην έντυπη έκδοση και ξεκίνησε να προτιμά κυρίως την ηλεκτρονική της έκδοση με αποτέλεσμα και οι διαφημιστές⁵ να σταματούν την οικονομική υποστήριξη και να εστιάζουν και αυτοί στις ηλεκτρονικές εκδόσεις.

Όλες οι ειδήσεις προέρχονται από κάποιες πηγές. Τα ειδησεογραφικά πρακτορεία είναι σε μεγάλο βαθμό αυτά που αναλαμβάνουν να διανέμουν αυτές τις ειδήσεις όσον αφορά κυρίως τα κοινωνικοπολιτικά ζητήματα.

Τα ειδησεογραφικά πρακτορεία ιδρύθηκαν επειδή κατά τον 19^ο αιώνα η πλειοψηφία των εφημερίδων δεν διέθεταν αρκετά χρήματα ώστε να δραστηριοποιηθούν σε άλλες περιοχές και χώρες, έτσι δημιουργήθηκαν αυτά τα πρακτορεία τα οποία,

⁴<https://web.archive.org/web/20070314225912/http://usinfo.state.gov/journals/itgic/0306/ijge/steffens.htm>

⁵ <https://www.theguardian.com/media/greenslade/2017/jan/24/winning-back-advertisers-is-key-to-saving-the-newspaper-industry>

έναντι κάποιου ποσού, διανέμηναν ειδήσεις των γεγονότων που είχαν λάβει χώρα σε περιοχές που δεν είχαν πρόσβαση οι δημοσιογράφοι των εφημερίδων.

Το Reuters⁶, το οποίο δραστηριοποιείται τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Ασία, αποτελεί μαζί το Associated Press(AP)⁷ που έχει ως βάση του τις Η.Π.Α., τα πιο γνωστά ειδησεογραφικά πρακτορεία στον κόσμο.

Ένας αριθμός εφημερίδων που υπάρχει online δεν χρεώνει κάποια συνδρομή τους αναγνώστες τους και το περιεχόμενο τους είναι δωρεάν και χωρίς καμία ουσιαστική διαφορά συγκριτικά με την έντυπη μορφή και το κύριο εισόδημα τους προέρχεται από διαφημίσεις που βρίσκονται στο site κάθε on line εφημερίδας.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν και οι εφημερίδες που προκειμένου να έχεις πρόσβαση στα άρθρα τους χρειάζεται να πληρώσεις κάποιου είδους συνδρομή, το ονομαζόμενο *paywall*. Το *paywall* είναι μία μέθοδος που περιορίζει τον αναγνώστη από το να διαβάσει το περιεχόμενο ενός άρθρου, εκτός και αν έχει πληρώσει συνδρομή, είτε είναι μηνιαία/τρίμηνη/εξάμηνη/ετήσια εξαρτάται από τις επιλογές που προσφέρει η κάθε εφημερίδα.

Υπάρχουν διάφορα είδη *paywall*. Το “hard” *paywall*, το οποίο δεν επιτρέπει καμία απολύτως πρόσβαση σε περιεχόμενο της εφημερίδας. Το “soft” *paywall*, το οποίο περιορίζει τον αριθμό των άρθρων, εξαρτάται από την εκάστοτε εφημερίδα, τον οποίο ο αναγνώστης μπορεί να διαβάσει κάθε μήνα πριν χρειαστεί να πληρώσει συνδρομή για να έχει πρόσβαση σε όλα. Υπάρχει και ένας συνδυασμός των δύο παραπάνω ειδών, κατά τον οποίο οι αναγνώστες έχουν κάποιο προεπιλεγμένα άρθρα στα οποία έχουν πρόσβαση και όλα τα άλλα χρειάζονται συνδρομή. Η online έκδοση της The Boston Globe χρησιμοποιεί ένα αρκετά

⁶ <https://www.britannica.com/topic/Thomson-Reuters>

⁷ <https://www.ap.org/about/our-story/>

επιτυχημένο συνδυαστικό μοντέλο το οποίο είναι να χρησιμοποιεί ένα “hard” paywall για την πρόσβαση στο περιεχόμενο της, εξαιρείται το αθλητικό κομμάτι της εφημερίδας, αλλά μαζί με την συνδρομή αυτή λαμβάνεις και έντυπα.

Η πλειοψηφία των αναγνωστών απορρίπτει, πάντως, το μοντέλο του paywall καθώς θεωρεί ότι δεν υπάρχει λόγος να πληρώσει για κάτι από την στιγμή που, λόγω της γρήγορης διάδοσης των ειδήσεων στο Διαδίκτυο, μπορεί να το αναζητήσει και να το βρει δωρεάν.

Ελάχιστοι ιστότοποι εφημερίδων εφάρμοσαν επιτυχημένα⁸ τα paywalls, όπως οι New York Times, Washington Post, The Financial Times, The Boston Globe κτλ. Ο κυρίαρχος ίσως λόγος ο οποίος το κατάφεραν είναι διότι το περιεχόμενο τους ήταν τόσο καλό, εμπειρεστατωμένο και αποκλειστικό που οι αναγνώστες θεώρησαν ότι αξίζει να πληρώνουν συνδρομή.

2.2 ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΑ

Η ψηφιακή ειδησεογραφία αποτελεί έναν σχετικά καινούριο όρο, αλλά ενσωματώνει στον ορισμό της τα κύρια χαρακτηριστικά της δημοσιογραφίας, τις ειδήσεις και τις τρέχουσες καταστάσεις παρόλα αυτά διαδίδεται μόνο μέσω ψηφιακών μέσων σε μορφή κειμένου, ήχου-εκτός του ραδιοφώνου-, βίντεο-που δεν μπορεί να δημοσιευτεί έντυπα-, παιχνίδια ή συνδυαστικά κάποιων ή όλων αυτών των μορφών.

Η ψηφιακή ειδησεογραφία έχει μεγάλο αντίκτυπο στο κοινό του Διαδικτύου λόγω του ότι είναι *άμεση, γρήγορη και διαδραστική*, σε συνδυασμό με την εξέλιξη του Διαδικτύου, τις ταχύτητες του, και την αφθονία των επιλογών που προσφέρει. Αυτοί οι οποίοι γράφουν και διαδίδουν τις ειδήσεις δεν είναι απαραίτητα

⁸ <https://mondaynote.com/analyzing-the-metered-model-e6aa51ecd3>

δημοσιογράφοι αλλά και απλοί πολίτες, ένα είδος δημοσιογραφίας το οποίο ονομάζεται *δημοσιογραφία των πολιτών*, ή αλλιώς *citizen journalism*⁹.

Λόγω του Διαδικτύου αλλά και την εύκολη πλέον πρόσβαση του οποιουδήποτε ανθρώπου, είτε μέσω ενός Smartphone είτε μέσω μιας βιβλιοθήκης, σε αυτό, δημιουργήθηκαν διάφοροι τρόποι διάδοσης ειδήσεων. Τα news portals, social news websites, blogs, και τα κοινωνικά μέσα, αποτελούν κάποιους από τους τρόπους από τους οποίους μπορούμε να έχουμε πρόσβαση στις ειδήσεις στο Διαδίκτυο.

Τα news portals είναι ειδικά σχεδιασμένοι ιστότοποι οι οποίοι συλλέγουν πληροφορίες και παρουσιάζουν ειδήσεις στον αναγνώστη από διάφορες πηγές. Είναι ιστότοποι που αποτελούν αφετηρία για έναν αναγνώστη καθώς συγκεντρώνουν όλες τις πληροφορίες που έχουν γραφτεί πάνω σε μια είδηση χωρίς ο αναγνώστης να αναζητεί επιπλέον πληροφορίες σε άλλες πηγές.

Ένα απλό news portal είναι π.χ. το thebest.gr. Αποτελεί ένα site στο οποίο ο αναγνώστης μπορεί να διαβάσει τις ειδήσεις για ότι αφορά την τοπική κοινωνία της Πάτρας, συγκεντρωμένες από διάφορες πηγές. Παρόλα αυτά δεν περιορίζεται μόνο στην τοπική κοινωνία καθώς παρουσιάζει γεγονότα και από άλλες περιοχές

Ένα χαρακτηριστικό και μεγαλύτερης φήμης παράδειγμα news portal αλλά και social news website είναι το digg.com το οποίο ξεκίνησε το 2004 . Η κύρια λειτουργία του ήταν συγκεντρώσει πληροφορίες γύρω από την επικαιρότητα και να αφήσει και τα μέλη του να ανακαλύψουν, να μοιραστούν και να προτείνουν ηλεκτρονικό περιεχόμενο ακόμη και ιστοσελίδες ολόκληρες. Τα υπόλοιπα μέλη είχαν την δυνατότητα να ψηφίσουν υπέρ ή κατά των προτάσεων αυτών. Λόγω της δημοτικότητας του digg.com

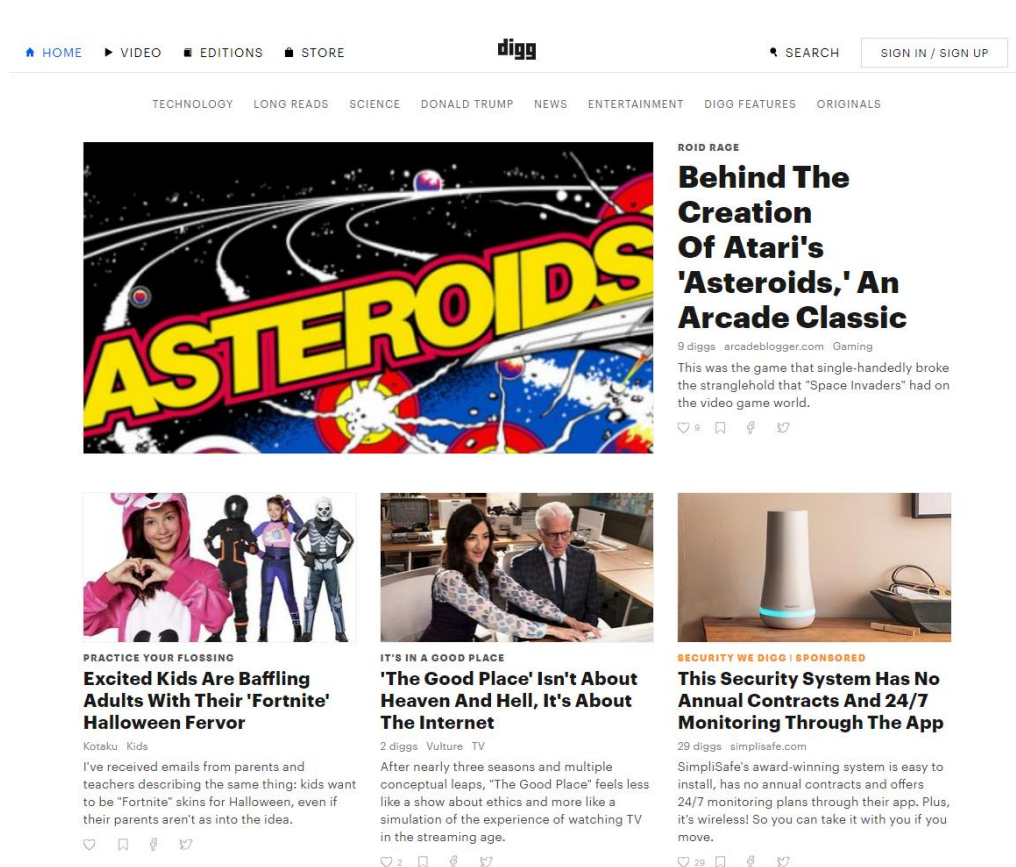
⁹ <https://www.techopedia.com/definition/2386/citizen-journalism>

πολλές ιστοσελίδες έβαλαν την επιλογή να ψηφίσουν υπέρ τους στις ίδιες του τις ιστοσελίδες έτσι ώστε οι χρήστες να ψηφίζουν και εκτός του digg.com ώστε να αυξάνεται η δημοτικότητα τους και να εμφανίζονται στο digg.com.

Τα άρθρα με τις περισσότερους ψήφους εμφανίζονται στην αρχική σελίδα του digg.com δείχνοντας στην αναγνώστη ειδήσεις και γεγονότα που βρίσκονται στην επικαιρότητα και τι διάβάζουν και οι υπόλοιποι χρήστες. Υπάρχουν όμως και τα άρθρα που έχουν καταψηφιστεί με αποτέλεσμα να μην εμφανίζονται εξ αρχής και να πρέπει να αναζητήσει ο χρήστης λίγο πιο έντονα.

Οι χρήστες και στις δύο περιπτώσεις έχουν την δυνατότητα να σχολιάζουν κάτω από κάθε άρθρο προσφέροντας την γνώμη τους

ή

HOME VIDEO EDITIONS STORE digg SEARCH SIGN IN / SIGN UP

TECHNOLOGY LONG READS SCIENCE DONALD TRUMP NEWS ENTERTAINMENT DIGG FEATURES ORIGINALS

ROID RAGE
Behind The Creation Of Atari's 'Asteroids,' An Arcade Classic
9 diggs arcadeblogger.com Gaming
This was the game that single-handedly broke the stranglehold that "Space Invaders" had on the video game world.

PRACTICE YOUR FLOSSING
Excited Kids Are Baffling Adults With Their 'Fortnite' Halloween Fervor
Kotaku Kids
I've received emails from parents and teachers describing the same thing: kids want to be "Fortnite" skins for Halloween, even if their parents aren't as into the idea.

IT'S IN A GOOD PLACE
'The Good Place' Isn't About Heaven And Hell, It's About The Internet
2 diggs Vulture TV
After nearly three seasons and multiple conceptual leaps, "The Good Place" feels less like a show about ethics and more like a simulation of the experience of watching TV in the streaming age.

SECURITY WE DIGG | SPONSORED
This Security System Has No Annual Contracts And 24/7 Monitoring Through The App
29 diggs simplisafe.com
SimpliSafe's award-winning system is easy to install, has no annual contracts and offers 24/7 monitoring plans through their app. Plus, it's wireless! So you can take it with you if you move.

Εικόνα 1
Αρχική
σελίδα
digg.com
27-10-18

ανοίγοντας έναν διαδικτυακό διάλογο με κάποιον ή κάποιους άλλους χρήστες.

Τα social news websites, τα οποία μπορούν να χαρακτηριστούν και ως on line forums, είναι ιστότοποι που το κύριο χαρακτηριστικό τους είναι ότι οι χρήστες αναρτούν τις ιστορίες και τις ειδήσεις. Ο κάθε χρήστης έχει την δυνατότητα να κάνει μια ανάρτηση, που μπορεί να περιέχει κείμενο, εικόνα, βίντεο, σύνδεσμο ή έναν συνδυασμό τους. Στην συνέχεια οι υπόλοιποι χρήστες μπορούν να σχολιάσουν την ανάρτηση αυτή.

Το Reddit, είναι ένα social news website το οποίο επιτρέπει στους χρήστες του να υποβάλλουν εικόνες, κείμενα και συνδέσμους που υπερψηφίζονται ή καταψηφίζονται από τους υπόλοιπους χρήστες. Ένα site του οποίου η κινητήρια δύναμη είναι οι χρήστες του που ξεπερνούν τους 200 εκατομμύρια¹⁰, και μονοπωλεί το ενδιαφέρον κυρίως στις Η.Π.Α. αλλά και τον υπόλοιπο κόσμο.

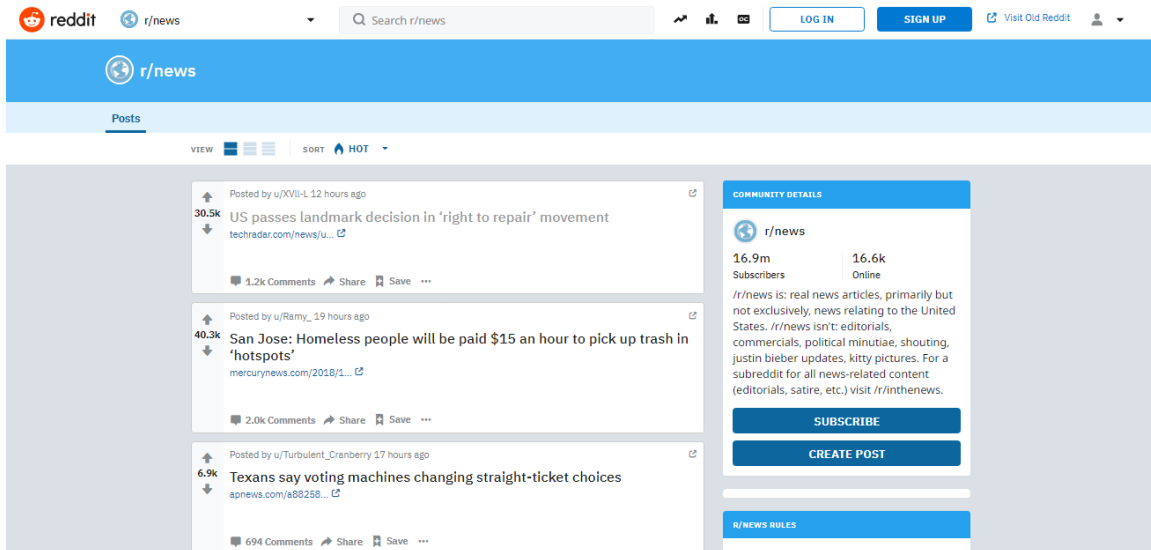
Το περιεχόμενο του site είναι χωρισμένο σε πολλές κατηγορίες που ονομάζονται subreddits, και τα πιο διάσημα από αυτά εμφανίζονται στην αρχική σελίδα για τους μη εγγεγραμμένους χρήστες και για τους εγγεγραμμένους χρήστες εμφανίζονται τα πιο διάσημα posts από τα subreddits που είναι εγγεγραμμένοι. Και στις δύο περιπτώσεις η αρχική σελίδα αλλάζει συχνά. Όταν κάποιος χρήστης υποβάλλει έναν σύνδεσμο ή ένα κείμενο, οι υπόλοιποι χρήστες μπορούν να ψηφίσουν υπέρ ή κατά. Στην κάθε υποβολή οι χρήστες μπορούν να σχολιάσουν και να ξεκινήσουν μεταξύ τους συζητήσεις γύρω από το θέμα της υποβολής και να μπορούν να ψηφισούν υπέρ ή κατά και τα ίδια τα σχόλια.

Το site είναι γνωστό για την μεγάλη ποικιλία χρηστών που διαθέτει και για το πόσο δεκτικό προς τους πάντες είναι. Η δημοτικότητα του έχει επιτρέψει σε όλους τους χρήστες του, εγγεγραμμένους και μη, να εκμεταλλευτούν τη δομή του και να ανακαλύψουν καινούρια και ενδιαφέροντα πράγματα σε πολλές

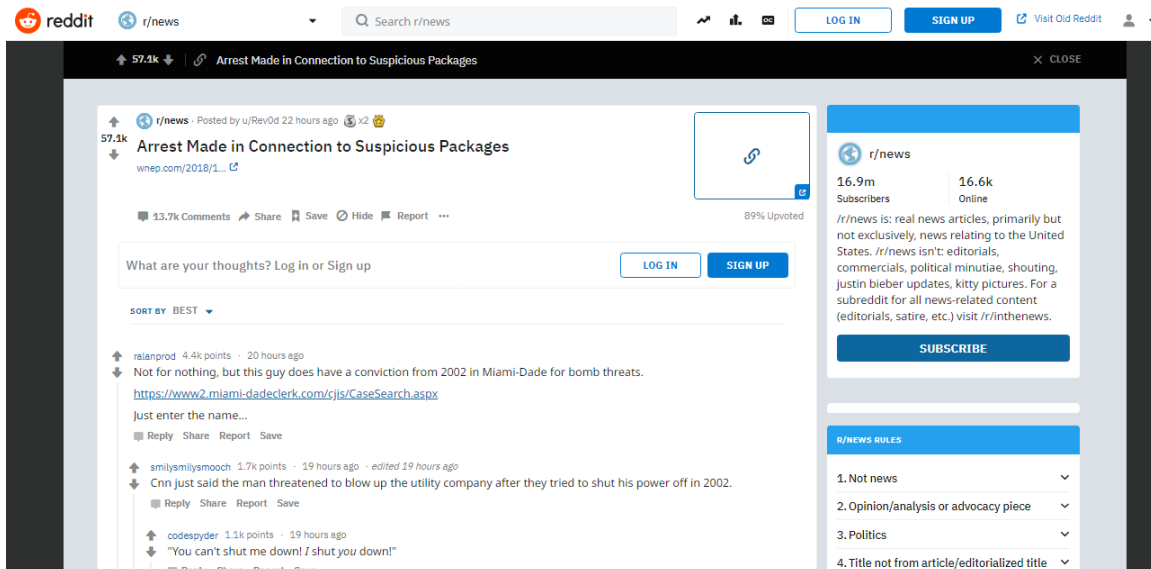
¹⁰ <https://www.alexacom/siteinfo/reddit.com>

κατηγορίες ή απλά να βρουν την απάντηση σε μια ερώτηση που μπορεί να είχαν.

Για κάθε ένα από τα subreddits υπάρχει ένας χρήστης-συντονιστής ο οποίος, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, το δημιούργησε κιόλας και ελέγχει το περιεχόμενο του.

Εικόνα 2 Εικόνα από το subreddit των ειδήσεων

Εικόνα 3 Screenshot που δείχνει την δομή των σχολίων σε μια ανάρτηση

Η εφεύρεση των smartphones, που σύμφωνα με το online Λεξικό της Οξφόρδης¹¹ είναι: «ένα κινητό τηλέφωνο το οποίο εκτελεί πολλές από τις λειτουργίες ενός υπολογιστή, συνήθως διαθέτει οθόνη αφής, πρόσβαση στο Διαδίκτυο και ένα λειτουργικό σύστημα ικανό να χρησιμοποιεί εφαρμογές τις οποίες έχει κατεβάσει», βοήθησε στην αμεσότητα και στην ταχύτητα που φτάνουν οι ειδήσεις στους χρήστες τους με εφαρμογές.

Εφαρμογές όπως το feedly, το nuzzel και το flipboard που είναι news aggregators¹², συλλεκτές ειδήσεων δηλαδή. Αυτές οι εφαρμογές συλλέγουν άρθρα σχετικά με διάφορα θέματα και τα παρουσιάζουν στους χρήστες των smartphones, οι οποίοι έχουν ήδη ρυθμίσει σχετικά με ποια θέματα τους ενδιαφέρει να μαθαίνουν νέα, είτε με ειδοποιήσεις στο κινητό τους είτε στην αρχική σελίδα της εφαρμογής όταν οι χρήστες ανοίξουν την εφαρμογή.

Αυτή η αμεσότητα λοιπόν με την οποία μπορούμε να έχουμε πρόσβαση στις ειδήσεις είναι και ο λόγος που η ψηφιακή ειδησεογραφία εξελίσσεται με γρήγορους ρυθμούς την τελευταία δεκαετία.

2.3 ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΜΕΣΑ

Η διάδοση των ειδήσεων έχει πλέον συνδεθεί άρρηκτα με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή αλλιώς social media. Social media, σύμφωνα με το online λεξικό Merriam-Webster¹³ είναι: «τρόποι ηλεκτρονικής επικοινωνίας (όπως είναι οι ιστοσελίδες κοινωνική δικτύωσης) μέσω του οποίου οι χρήστες δημιουργούν online

¹¹ <https://en.oxforddictionaries.com/definition/smartphone>

¹² <https://www.thefreedictionary.com/News+aggregator>

¹³ <https://www.merriam-webster.com/dictionary/social%20media>

κοινότητες για να μοιραστούν ιδέες, πληροφορίες, προσωπικά μηνύματα, και άλλο περιεχόμενο (όπως βίντεο)».

Μια μεγάλη πλειοψηφία του πληθυσμού, σε αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες, διαθέτει τουλάχιστον ένα μέσο κοινωνικής δικτύωσης. Social media όπως το Facebook, το Instagram, και το Twitter έχουν τα υψηλότερα νούμερα εγγεγραμμένων¹⁴ χρηστών και μετέπειτα εφαρμογές κυρίως για ανταλλαγή μηνυμάτων ή αλλιώς messaging apps όπως το Messenger, το WhatsApp και (κυρίως στην Ελλάδα) το Viber.

Το διαδίκτυο αλλά πιο συγκεκριμένα τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έφεραν στην ζωή των ανθρώπων την άμεση ενημέρωση και ενθαρρύνουν τους χρήστες και τους αναγνώστες να συμμετέχουν ενεργά στην ενημέρωση αυτή προσφέροντας την άποψη τους ή να φερουν οι ίδιοι οι χρήστες στο φως της δημοσιότητας ειδήσεις. Έδωσαν «φωνή» σε μειονότητες και έκαναν πιο εύκολη την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων.

Τα social media επιτρέπουν στους χρήστες τους να μοιραστούν ιδέες, φωτογραφίες και βίντεο, διάφορες αναρτήσεις, και να ενημερώνουν άλλους χρήστες για τις on line ή αληθινές δραστηριότητες και συμβάντα που συμβαίνουν στην ζωή τους. Καταστούν δυνατή την σύνδεση ανθρώπων που έχουν κοινά ενδιαφέροντα και δραστηριότητες σε διάφορες πλατφόρμες, όπως κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές.

Παρόλα αυτά, όλη αυτή η τεχνολογία που έχει μπει στην ζωή των ανθρώπων και πιο συγκεκριμένα μέσω των laptops, των tablets και σε μεγάλη πλειοψηφία των smartphones έχει επιφέρει και κάποιες αρνητικές επιπτώσεις, με μια από αυτές να είναι και η γρήγορη και άμεση διάδοση των Fake News τα οποία έχουν κατακλύσει τα

¹⁴ <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>

χρονολόγια και τις αρχικές σελίδες των social media καθώς και όλων των sites ειδήσεων.

Ο τρόπος και η ταχύτητα με την οποία αναπαράγονται οι ειδήσεις μέσω των κοινωνικών δικτύων είναι κάτι σχετικά απλό. Μπορεί να γίνει σε πραγματικό χρόνο καθώς με το που «ανεβεί» κάποια είδηση σε κάποια από τις πλατφόρμες των social media αυτή μπορεί να γίνει share, ή αλλιώς κοινοποίηση, άμα μιλάμε για το Facebook, retweet άμα μιλάμε για το Twitter, και repost άμα αναφερόμαστε στο Instagram. Μπορεί να σταλεί άμεσα σε οποιοδήποτε messaging app καθώς υπάρχει πάντα η επιλογή άμα είσαι χρήστης κάποιων από αυτών.

Σε κάθε μία από τις παραπάνω επιλογές ο κάθε χρήστης μπορεί να προσθέσει τον οποιοδήποτε σχολιασμό ή και παραπάνω πληροφορίες τις οποίες μπορεί να γνωρίζει.

2.4 ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Όπως το ραδιόφωνο «απείλησε» την κυριαρχία της εφημερίδας ως τρόπο ενημέρωσης στις αρχές του 20^{ου} αιώνα έτσι και η ψηφιακή τηλεόραση απειλεί αυτή την περίοδο την «απλή», καλωδιακή τηλεόραση.

Η ψηφιακή τηλεόραση είναι η οδός που ακολούθησαν τα τηλεοπτικά κανάλια έτσι ώστε να συμπεριεθούν με τις απαιτήσεις της ανάπτυξης της τεχνολογίας, προβάλλοντας μέσω του διαδικτύου το ίδιο σχεδόν πρόγραμμα που προβάλλεται και στην τηλεόραση, με την μόνη διαφοροποίηση να υπάρχει όταν τα τηλεοπτικά δικαιώματα μιας σειράς ή εκπομπής να μην επιτρέπουν την προβολή της και διαδικτυακά.

Χωρίζεται σε δύο κατηγορίες, την webtv, που επιτρέπει να παρακολουθήσει κάποιος προγράμματα σε επανάληψη, τα όποια έχουν ήδη προβληθεί στην τηλεόραση, και την livetv, που

επιτρέπει να παρακολουθεί κάποιος το πρόγραμμα του καναλιού σε ζωντανή σύνδεση.

Με αυτόν τον τρόπο, δεν είναι πλέον απαραίτητη η τηλεόραση εντός ενός σπιτιού, καθώς με μια κινητή συσκευή ή κάποιον υπολογιστή υπάρχει η δυνατότητα να παρακολουθήσει κάποιος δελτία ειδήσεων. Γίνεται έτσι πιο εύκολη η ενημέρωση κάποιου που δεν μπορεί να ακολουθήσει το χρονοδιάγραμμα μέσα στο οποίο προβάλλονται οι ειδήσεις, βλέποντας αργότερα σε επανάληψη το δελτίο ειδήσεων ή σε περίπτωση που δεν διαθέτει τηλεόραση μέσω της κινητής του συσκευής, όπως ένα smartphone ή tablet.

Τα τηλεοπτικά κανάλια, όμως, δεν είναι το μόνο είδος ψηφιακής τηλεόρασης που υπάρχουν. Οι streaming¹⁵ υπηρεσίες, η δραστηριότητα δηλαδή να ακούς ήχο ή να βλέπεις εικόνα απευθείας μέσω του διαδικτύου, με την πιο γνωστή¹⁶ να θεωρείται το Netflix, είναι αυτές που χρησιμοποιούν έναν μεγάλο όγκο πλέον των δεδομένων του διαδικτύου με έναν μεγάλο αριθμό χρηστών.

¹⁵ <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/streaming>

¹⁶ <https://www.wsj.com/articles/netflix-expands-to-190-countries-1452106429>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ψευδής Ειδησεογραφία

Στο παρόν κεφάλαιο θα ορίσουμε την έννοια της ψευδούς ειδησεογραφίας και μέσω συγκεκριμένων παραδειγμάτων και αναφορών θα επιχειρήσουμε να κατανοήσουμε τους σκοπούς που εξυπηρετεί, τον τρόπο με τον οποίο εκδηλώνεται τόσο στον φυσικό όσο και στον ψηφιακό κόσμο καθώς και τις επιπτώσεις της σε κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό επίπεδο.

Συγκεκριμένα στην ενότητα 3.1 θα δώσουμε έναν ορισμό της ψευδούς ειδησεογραφίας, από πού προέρχεται και πως πήρε αυτές τις διαστάσεις την σήμερα ημέρα.

Στην συνέχεια στην ενότητα 3.2 θα εξετάσουμε τα κίνητρα και τους παράγοντες που καλλιεργούν το ψεύδος στην είδηση και την ψευδή είδηση τις διαφορές ανάμεσα σε αυτές τις δύο περιπτώσεις και για ποιους λόγους υπάρχουν .

Μετάπειτα στην ενότητα 3.3 θα επικεντρωθούμε στις επιπτώσεις της ψευδούς ειδησεογραφίας στην σημερινή κοινωνία και το αντίκτυπο που έχει αυτή η επιτηδευμένη πολλές φορές παραπληροφόρηση πάνω σε μειονότητες αλλά και στην ίδια την δημοκρατία.

Στην ενότητα 3.4 θα εστιάσουμε στο ρόλο του διαδικτύου και των social media και πως αυτά επηρεάζουν και με ποιο τρόπο την διάδοση της είδησης και τα αποτελέσματα που επιφέρει αυτό.

Τέλος στην ενότητα 3.5 θα παρουσιάσουμε και θα μελετήσουμε παραδείγματα ψευδών ειδήσεων.

3.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΨΕΥΔΟΥΣ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΑΣ

Ψευδής ειδησεογραφία, ή αλλιώς Fake News, σύμφωνα με το λεξικό Cambridge¹⁷ ορίζεται ως: «λανθασμένες ιστορίες που εμφανίζονται ως ειδήσεις, διαδίδονται στο Διαδίκτυο ή μέσω άλλων μέσων, συνήθως φτιαγμένες για να επηρεάσουν πολιτικές απόψεις ή σαν αστείο».

Από τα αρχαία χρόνια υπήρχε παραπληροφόρηση και ψευδείς ειδήσεις που αρχικά διαδίδονταν με την μορφή φημών, καθώς δεν υπήρχαν εφημερίδες, και με την πάροδο των χρόνων/αιώνων και την εφεύρεση της τυπογραφίας και την εξέλιξη των εφημερίδων/ενημερωτικών φυλλαδίων ξεκίνησε και ο «κίτρινος τύπος», η παραπληροφόρηση δηλαδή μέσω των εντύπων, φτάνοντας στα τέλη του 20^{ου} αιώνα-αρχές 21^{ου} αιώνα και την είσοδο του Διαδικτύου στις ζωές των απλών ανθρώπων.

Τα Fake News αποτελούν ένα είδος «κίτρινου τύπου» και προπαγάνδας, πληροφορίες δηλαδή που δεν είναι αντικειμενικές και χρησιμοποιούνται για να επηρεάσουν το κοινό και να προωθήσουν έναν σκοπό χρησιμοποιώντας συχνά επιλεγμένα γεγονότα για να ενθαρρύνουν μια συγκεκριμένη αντίληψη ή χρησιμοποιούν φορτωμένες συναισθηματικά εκφράσεις προκειμένου να παράγουν μια συναισθηματική και όχι λογική αντίδραση.

Ο όρος Fake News είναι ένας νεολογισμός, θεωρείται δηλαδή όρος που έχει δημιουργηθεί πρόσφατα αν και η παραπληροφόρηση υπήρχε από την περίοδο που ξεκίνησε η επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων, και έχει κάποιες υποκατηγορίες, σύμφωνα με την Dr. Claire Wardle¹⁸, συνιδύτρια και πρωτέργατης της δημιουργίας-

¹⁷ <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/fake-news>

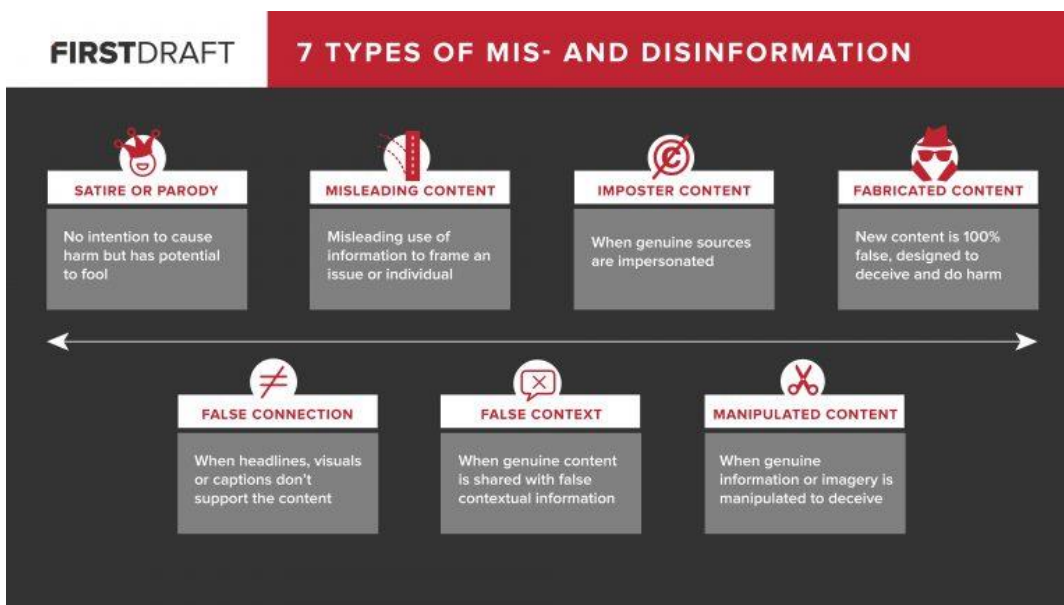
¹⁸ <https://clairewardle.com/>

πρωτοβουλίας του site *First Draft News*¹⁹ που δημιουργήθηκε από διάφορους οργανισμούς για την ενημέρωση και τους τρόπους αντιμετώπιση των Fake News.

Οι υποκατηγορίες αυτές, σύμφωνα με την Dr. Claire Wardle, είναι εφτά και είναι οι εξής:

- 1) Σάτιρα ή παρωδία: δεν έχει πρόθεση να προκαλέσει κακό αλλά θέλει να κοροϊδέψει
- 2) Παραπλανητικό περιεχόμενο: παραπλανητική χρήση πληροφοριών για να ενοχοποιηθεί ένα θέμα ή άνθρωπος
- 3) Ψευδείς συνδέσεις: όταν τίτλοι, οπτικά και λεζάντες δεν υποστηρίζουν το περιεχόμενο
- 4) Λανθασμένο πλαίσιο: όταν αυθεντικό περιεχόμενο μοιράζεται με λάθος πλαισιωμένες πληροφορίες
- 5) Χειραγωγημένο περιεχόμενο: όταν αυθεντικές πληροφορίες ή εικόνες είναι χειραγωγημένες ώστε να εξαπατήσουν
- 6) Imposter content: όταν κάποια sites παριστάνουν έγκυρες και αξιόπιστες πηγές.
- 7) Κατασκευασμένο περιεχόμενο: όταν το καινούριο περιεχόμενο είναι 100% ψευδές και σχεδιασμένο να εξαπάτησει και να κάνει κακό.

¹⁹ <https://firstdraftnews.org/about/>

Εικόνα 4 Κατηγορίες των Fake News σύμφωνα με το First Draft News site

Κατά τον 21^ο αιώνα με την γρήγορη εξέλιξη του Διαδικτύου και την άμεση πλέον πρόσβαση του κόσμου σε αυτό και στις πληροφορίες που διανέμει, η διάδοση των Fake News έγινε λίγο πιο εύκολη.

Η «απογείωση» του όρου των Fake News έλαβε χώρα κατά την περίοδο της προεκλογικής εκστρατείας για τις αμερικάνικες εκλογές του 2016, όταν ο υποψήφιος τότε του Ρεπουμπλικάνικου Κόμματος και νυν πρόεδρος των Η.Π.Α, Ντοναλντ Τραμπ, ξεκίνησε να αναφέρεται στα αρνητικά ρεπορτάζ και ειδήσεις προς το πρόσωπο του ως Fake News, χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει ότι ήταν και ψευδείς, απλά δεν του άρεσαν²⁰.

²⁰ <https://www.vox.com/policy-and-politics/2018/5/9/17335306/trump-tweet-twitter-latest-fake-news-credentials>

3.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ-ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΟΥ ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΝ ΤΟ ΨΕΥΔΟΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΨΕΥΔΗ ΕΙΔΗΣΗ

Το ψεύδος στην είδηση, είναι μια πραγματική έγκυρη είδηση η οποία περικλείεται από αναληθή στοιχεία με αποτέλεσμα να μην εστιάζει κάποιος στην πραγματική είδηση αλλά στα αναληθή στοιχεία ή να μην πιστεύει την πραγματική είδηση. Η ψευδής είδηση, από την άλλη, είναι είναι μια είδηση που είναι εξ ολοκλήρου ψευδής και επινοημένη και στην πλειοψηφία των περιπτώσεων δεν έχει στοιχεία να την υποστηρίξουν.

Η ύπαρξη αυτών των ψευδών ειδήσεων ή του ψεύδους μέσα σε αυτές έχει σκοπούς κοινωνικούς, οικονομικούς προκειμένου να χειραγωγήσει την κοινή γνώμη, άλλοτε με δόλο και άλλοτε χωρίς.

Ένας από τους λόγους διάδοσης των fake news είναι η ξεκάθαρη χειραγωγήση και παραπλάνηση του κοινού και η διάδοση παραπληροφοριών και η απόσπαση της προσοχής του κοινού, από άλλα πιο σημαντικά πράγματα που συμβαίνουν ταυτόχρονα, οι μόνοι που επωφελούνται από αυτό είναι τα άτομα που βρίσκονται στην εξουσία και γλιτώνουν την περαιτέρω έρευνα γύρω από τις πράξεις τους²¹. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούν είναι είτε να προσπαθήσουν τους αναγνώστες ότι είναι αξιόπιστες πηγές είτε αποσπούν την προσοχή των αναγνωστών με απίθανες ειδήσεις.

Επιπροσθέτως, οι ψευδές ειδήσεις είναι γραμμένες έτσι ώστε να τις διαβάζουν συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες οι οποίες έχουν συγκεκριμένες απόψεις και εθνική καταβολή, που πιστεύουν ιδιαίτερα σε παραδόσεις και στις οποίες η θρησκεία παίζει μεγάλο ρόλο έτσι ώστε να προσπαθήσουν να τις χειραγωγήσουν και να τις καταβάλλουν ενάντιον, κυρίως μειονοτήτων, εξυπηρετώντας έτσι και πολιτικούς σκοπούς.

²¹ <https://www.nytimes.com/2015/09/06/magazine/the-politics-of-distraction.html>

Ένας επιπλέον λόγος είναι ο οικονομικός. Υπήρχαν δηλαδή διάφοροι φορείς και διαφημιστικές εταιρείες που ήταν διατεθειμένοι να πληρώσουν προκειμένου να γραφτούν fake news ή άμα ένα fake news website ήταν αρκετά δημοφιλές εταιρείες θα ήθελαν να πληρώσουν προκειμένου να εμφανίζονται (ενοχλητικές) διαφημίσεις κατά την περιήγηση στο site προκειμένου έστω και τυχαία κάποιος να πατήσει πάνω σε αυτή και να οδηγηθεί στο site της διαφημιστικής εταιρείας και συνδέουν το όνομα τους με το σκοπό των fake news websites.

Μία περίπτωση που τα λεφτά έπαιξαν ρόλο με την δημιουργία και την διάδοση των fake news websites ήταν όταν ανακαλύφθηκε σε μια μικρή πόλη της Π.Γ.Δ.Μ., την Βέλες²², ομάδες εφήβων και νέων παρήγαγαν με γρήγορους ρυθμούς fake news και fake news websites προκειμένου να βγάλουν χρήματα από διαφημίσεις. Αφού αντέγραφαν και επικολλούσαν διάφορα άρθρα, από κυρίως ακροδεξιών πεποιθήσεων sites, πλήρωναν το Facebook να προωθήσει και να μοιραστεί αυτά τα άρθρα με ένα στοχευμένο κοινό υποστηρικτές του Ντοναλντ Τραμπ και όταν ξεκίνησαν να πατούν πάνω σε αυτές τις ιστορίες, να κάνουν like και να τις μοιράζονται, μετά είχαν κέρδος από τις διαφημίσεις που υπήρχαν στο site, δίχως να νοιάζονται για τον ρόλο που έπαιξαν οι ίδιοι στην έξαρση αυτού του αρνητικού φαινομένου.

Υπήρχαν εταιρείες, όπως η Cambridge Analytica²³, που από το 2014 ξεκίνησαν να συλλέγουν προσωπικές πληροφορίες για τους χρήστες του Facebook, εξαπατώντας και τους χρήστες αλλά και το ίδιο το Facebook, καθώς μέσω μιας εφαρμογής, που για να συνδεθεί κάποιος χρειαζόταν να το κάνει μέσω του λογαριασμού του στο Facebook, ξεκίνησαν να συλλέγουν στοιχεία των ίδιων

²² <https://www.bbc.com/news/magazine-38168281>

²³ <https://www.reuters.com/article/us-facebook-cambridge-analytica-factbox/factbox-who-is-cambridge-analytica-and-what-did-it-do-idUSKBN1GW07F>

των χρηστών, όπως online παρουσία και προσωπικά στοιχεία, και των φίλων τους και στην συνέχεια μοιράστηκαν αυτά τα στοιχεία.

Η περίπτωση της Cambridge Analytica είχε ως κίνητρο την, εν γνώσει της εταιρείας, εξαπάτηση του κοινού και ένα μεγάλο οικονομικό κέρδος, όπως και για την πλειοψηφία των fake news websites.

Ένας παράγοντας ο οποίος έπαιξε ρόλο στην διάδοση των fake news χωρίς να υπάρχει όμως δόλος απαραίτητα ήταν ο ανταγωνισμός ανάμεσα στους ειδησεογραφικούς φορείς και οργανισμούς, οι οποίοι θέλοντας να είναι οι πρώτοι που θα διαδώσουν τα νέα και να έχουν και την «αποκλειστικότητα» της είδησης πριν από τους υπόλοιπους συναδέλφους τους, μετέδιδαν την είδηση δίχως περαιτέρω στοιχεία ή με στοιχεία αναληθή τα οποία δεν είχαν διασταυρώσει. Αυτό οδηγεί στην εξ αρχής λάθος ενημέρωση του κοινού, το οποίο αν δεν το ενδιαφέρει το θέμα, θα συνεχίζει να πιστεύει λανθασμένες πληροφορίες.

3.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΨΕΥΔΟΥΣ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΑΣ

Η συνεχής όμως χρήση του όρου fake news, ειδικά κατά την διάρκεια των αμερικάνικων εκλογών είχε ως αποτέλεσμα κάποιοι να ξεκινήσουν να συγχέουν τις ψευδείς και τις έγκυρες πληροφορίες με αποτέλεσμα να μην ξέρουν τι ισχύει και τι όχι. Είναι ένα είδος προπαγάνδας, που έχει ως στόχο την παραπλάνηση του κοινού και την διαμόρφωση μιας κοινής γνώμης βασισμένη στην παραπληροφόρηση.

Τα fake news στοχοποιούν τους ανθρώπους που ξέρουν ότι με τον συναισθηματικό λόγο, θυμό, αγανάκτηση θα αντιδράσουν έντονα και πολλές φορές και βίαια, ως προς άτομα κατώτερων τάξεων, άλλης θρησκείας, άλλου χρώματος, μεταναστών κτλ. έχοντας ως αποτέλεσμα να πραγματοποιούνται εγκλήματα μίσους. Στοχεύουν

άτομα συγκεκριμένων πεποιθήσεων που δεν τους ενδιαφέρει να ξέρουν την αλήθεια αλλά να ακούσουν αυτό που θέλουν και τους συμφέρει με οποιοδήποτε τρόπο, είτε αυτός είναι οικονομικός είτε κοινωνικοπολιτικός.

Μετά το μακελειό που έλαβε χώρα στο δημοτικό Σάντυ Χουκ²⁴ το 2012, ξεκίνησε μια αντιπαράθεση σχετικά με τους νόμους για τα όπλα και τα πόσο πρέπει να είναι ευκόλως προσβάσιμα. Το fake news website Infowars προώθησε μια θεωρία συννομωσίας, η οποία υιοθετούσε ότι το μακελειό αυτό δεν έγινε ποτέ και ότι είναι ψέματα προκειμένου να περαστούν αυστηρότεροι νόμοι για την κατοχή των όπλων στοχοποιώντας μάλιστα τον πατέρα ενός από τα θύματα ως ηθοποιό²⁵. Το Infowars, αγνοώντας τρανταχτά στοιχεία και γεγονότα, και χρησιμοποιώντας ένα από τα είδη fake news, που αναφέρει η Dr Claire Wardle, τοποθέτησε την πληροφορία το ότι ο πατέρας του θύματος σε κάποια μικρότερη ηλικία ήταν ηθοποιός σε λανθασμένο πλαίσιο παρότρυνε το αναγνωστικό του κοινό να παρενοχλήσει τον πατέρα αυτόν διαδίδοντας τις προσωπικές του πληροφορίες στο διαδίκτυο στέλνοντας απειλητικά μηνύματα, γνωστό και ως “doxing²⁶”, δημιουργώντας ψεύτικους λογαριασμούς στο Twitter.

Ένας τρόπος με τον οποίο μπορούμε να καταλάβουμε πόσο εύπιστο και αφελής μπορεί να γίνει το κοινό αλλά και τον τρόπο που λειτουργούν οι διαφημίσεις είναι τα clickbaits, σύμφωνα με το λεξικό Merriam-Webster²⁷, είναι «κάτι (όπως τίτλοι) σχεδιασμένο ώστε να κάνει τους αναγνώστες να πατήσουν πάνω σε έναν υπερσύνδεσμο ειδικά όταν αυτός ο σύνδεσμος οδηγεί σε περιεχόμενο αμφίβολων αξιών και ενδιαφερόντων».

²⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Sandy_Hook_Elementary_School_shooting

²⁵ https://www.cjr.org/special_report/fake-news-pizzagate-seth-rich-newtown-sandy-hook.php/

²⁶ <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=doxing>

²⁷ <https://www.merriam-webster.com/dictionary/clickbait>

Τα clickbaits είναι τίτλοι άρθρων, συνήθως σε fake news websites, με «απίθανους» τίτλους που προσπαθούν να ελκύσουν το κοινό να πατήσει πάνω σε αυτό το άρθρο και να το διαβάσει δημιουργώντας έτσι μια κίνηση στο άρθρο ή/και στο site η οποία μεταφράζεται σε έσοδα. Οι τίτλοι αυτοί μπορούν να είναι είτε υπερβολικοί είτε ξεκάθαρα ψέματα αλλά ο αναγνώστης αρκετές φορές δεν μπορεί να το αναγνωρίζει αυτό μέχρι να πατήσει πάνω στον σύνδεσμο και να διαβάσει το άρθρο αλλά και πάλι δεν σημαίνει ότι μπορεί να αναγνώρισει το εάν η είδηση είναι ψευδής.

3.4 ΨΕΥΔΗΣ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Η ειδησεογραφία που βρίσκεται κυρίως στο Διαδίκτυο αποτελεί τον πιο εύκολο στόχο για να επεξεργαστεί και να διαδοθεί μέσω, κυρίως, των κοινωνικών μέσων με αποτέλεσμα η διάδοσή τους να γίνεται και αποτελεσματικά και γρήγορα, ειδικά μέσω των smartphones που δεν μπορείς να ελέγξεις και την ακρίβεια και εγκυρότητα της πληροφορίας. Σε συνδυασμό με το γεγονός ότι το κόστος του να εισέλθεις σε αυτή την αγορά του διαδικτύου και να παράγεις υλικό είναι ιδιαίτερα φθηνό, το κέρδος είναι ιδιαίτερα μεγάλο χωρίς να ενδιαφερθεί κάποιος αν το περιεχόμενο είναι αληθές ή όχι.

Καθώς η εξάρτηση στα social media και το Διαδίκτυο για τις ειδήσεις μεγαλώνει δραστικά, έτσι μεγαλώνουν και οι πολιτικοί διάλογοι και η πολιτική ενημέρωση online. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθούν fake news websites, sites δηλαδή που ο μοναδικός τους σκοπός ήταν να γράφουν και να δημοσιεύουν ψευδείς ειδήσεις και στόχευσαν κυρίως τον αμερικάνικο λαό την περίοδο των εκλογών το 2016.

Τα fake news websites προσποιούνταν ότι ήταν μεγάλοι και γνωστοί φορείς/οργανισμοί ειδήσεων όπως είναι το CNN, Reuters κτλ και έγραφαν και διέδιδαν κυρίως θετικές ψευδείς ειδήσεις για τον Ντοναλντ Τραμπ και προσπαθούσαν να αντικρούσουν χωρίς ιδιαίτερα επιχειρήματα την συνήθως αρνητική²⁸ κάλυψη η οποία υπήρχε συχνά και με αιτίες στην εκστρατεία του, και κυρίως αρνητικές για την Χίλαρυ Κλίντον, υποψήφια του Δημοκρατικού Κόμματος για την προεδρία των Η.Π.Α..

Ο κυριότερος τρόπος διάδοσης των clickbaits αλλά και των fake news websites ήταν μέσω του news feed του Facebook και σε μικρότερο βαθμό στο Twitter, λόγω του μεγαλύτερου όγκου πολυμέσων και περιεχομένου που επιτρέπει το Facebook, σε αντίθεση με το Twitter που έχει αρκετούς περιορισμούς.

Το News feed του Facebook, ή αλλιώς ροή ειδήσεων, είναι η αρχική σελίδα του στην οποία κάθε χρήστης βλέπει ένα μείγμα αναρτήσεων από φίλους και διάφορες σελίδες και γκρουπς. Μέσω αυτού του News Feed ενημερώνονται ένα μεγάλο ποσοστό των αναγνωστών, που είναι επιρρεπής στο να μην αναγνωρίζουν τα fake news, καθώς είναι μια από τις κυριότερες πηγές ενημέρωσης τους, στις αναπτυσσόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες όπου η πρόσβαση στο Διαδίκτυο είναι αρκετά πιο εύκολη.

Αυτό ακριβώς εκμεταλλεύτηκαν τα fake news websites και για αυτό εισχώρησαν στη ροή ειδήσεων του Facebook με clickbaits και σελίδες-αντιγραφή έγκυρων δημοσιογραφικών πηγών που προωθούσαν μέσω του Facebook με τα sponsored posts/ads²⁹, πλήρωναν δηλαδή ένα αντίτιμο στο Facebook προκειμένου να προωθήσουν και να διαφημίσουν online κάποιο fake news website, κάποια σελίδα ή κάποια ανάρτηση στοχευμένα κυρίως προς γκρουπ ατόμων ή σε συγκεκριμένες περιοχές που η online

²⁸ <http://time.com/4523972/donald-trumps-comment-root-sexual-violence/>

²⁹ https://web.facebook.com/business/products/ads?_rdc=1&_rdr

παρουσία τους, έδειχνε τα ενδιαφέροντα τους και το αν ήταν επιρρεπής στο να πατήσουν πάνω σε fake news ή όχι.

Το διαδίκτυο έπαιξε μεγάλο ρόλο στην διάδοση των fake news και των «ιδεών» πίσω από αυτές καθώς τα «internet trolls³⁰», άτομα δηλαδή που αναρτούν αγενή και κακοπροαίρετα μηνύματα στα social media προκειμένου να δημιουργήσουν μια συναισθηματική αντίδραση στους χρήστες, και άτομα ακραίων πεποιθήσεων, τους έδωσε την ευκαιρία να επικοινωνήσουν και να συνεργαστούν και να μπορέσουν να εκθέσουν τις ιδέες τους σε μια μεγαλύτερη πλατφόρμα. Η ασφάλεια της ανωνυμίας που προσφέρει το διαδίκτυο, η άμεση προσβασιμότητα σε αυτό από ένα αρκετά μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού και η έλλειψη φιλτραρίσματος των ειδήσεων και των μηνυμάτων που μπορούν να αναρτηθούν παίζει μεγάλο ρόλο στο πληροφοριακό οικοσύστημα.

3.5 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

Μια ψευδής είδηση³¹ η οποία έλαβε μεγάλες διαστάσεις σε ένα πολύ σύντομο χρονικό διάστημα ξεκίνησε από ένα tweet στο Twitter και έλαβε μεγάλες διαστάσεις ήταν ότι λεωφορεία μετέφεραν επί πληρωμή διαδηλωτές σε διαδηλώσεις εναντίον του προέδρου των Η.Π.Α., Ντοναλντ Τραμπ.

Ένας χρήστης του Twitter, λοιπόν, φωτογράφησε μια σειρά από λεωφορεία κοντά σε μια διαδήλωση και τα ανέβασε στο διαδίκτυο γράφοντας ότι τα λεωφορεία αυτά μετέφεραν επί πληρωμή διαδηλωτές.

³⁰ <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/troll>

³¹ <https://www.nytimes.com/2016/11/20/business/media/how-fake-news-spreads.html?hp&action=click&pgtype=Homepage&clickSource=story-heading&module=a-lede-package-region®ion=top-news&WT.nav=top-news>

Εικόνα 5 Screenshot του tweet καθώς το αυθεντικό έχει διαγραφεί.

Ένας χρήστης ο οποίος είχε μόνο 40 ακόλουθους στην πλατφόρμα του Twitter, κατάφερε να δημιουργήσει μια θεωρία συνωμοσίας καθώς το tweet του αυτό μοιράστηκε τουλάχιστον 16,000 φορές στο Twitter και περισσότερες από 350,000 στο Facebook.

Την επόμενη μέρα το tweet αυτό, αναρτήθηκε στο Reddit και στο συγκεκριμένα στο μεγαλύτερο subreddit³² που αφορούσε τον Ντοναλντ Τραμπ και από εκεί ξεκίνησε να μοιράζεται η ανάρτηση ανάμεσα σε forums και από αυτά τα forums διαδόθηκε μέχρι και στον ίδιο τον πρόεδρο³³ συνεχίζοντας αυτήν την θεωρία συνωμοσίας και δίνοντας της ένα μεγαλύτερο κοινό.

Όλη αυτή η παρανόηση θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί εάν κάποιος επικοινωνούσε με την εταιρεία των λεωφορείων καθώς

³² https://www.reddit.com/r/The_Donald/

³³ <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/796900183955095552>

αποδείχθηκε ότι υπήρχε ένα συνέδριο στην περιοχή και ο χρήστης του twitter που ανήρτησε τις φωτογραφίες δεν είχε ποτέ κάποιον να κατεβαίνει ή να ανεβαίνει, φτάνοντας μόνος του σε αυθαίρετα συμπεράσματα.

Ταυτόχρονα με την διάδοση αυτής της θεωρίας συνομωσίας είχαν ξεκινήσει να γράφονται ήδη άρθρα που αντίκρουαν την θεωρία συνομωσίας και ενημέρωναν το κοινό τι πραγματικά συνέβη και από πού προέρχονταν τα λεωφορεία, καθώς και ο ίδιος ο χρήστης παραδέχθηκε ότι έκανε λάθος και ότι απλά έγραψε ότι σκέφτηκε δίχως περαιτέρω στοιχεία.

Δεν είχαν όμως κανένα αντίκτυπο καθώς η ορθή ενημέρωση γύρω από το τι συνέβη δεν είχε την ίδια απήχηση με την διάδοση της θεωρίας συνομωσίας, αποτελώντας έτσι ένα παράδειγμα ότι σε έναν τόσο συνδεδεμένο κόσμο, με την βοήθεια του διαδικτύου, η ταχύτητα είναι πιο σημαντική από την ίδια την πληροφορία και μια απλή προσωπική παρατήρηση από έναν απλό πολίτη μπορεί να αποτελέσει το θέμα συζήτησης ακόμη και αν αποδεικνύεται λαθασμένη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Γνωρίσματα Ψευδούς Online Ειδησεογραφίας

Σε αυτό το κεφάλαιο θα συνοψίσουμε τα πιο αντιπροσωπευτικά γνωρίσματα της ψευδούς ειδησεογραφίας εστιάζοντας το ενδιαφέρον μας στις περιπτώσεις της διαδικτυακής παραπληροφόρησης για την επικαιρότητα με σκοπό να καταστήσουμε την τελευταία πιο εύκολα αναγνωρίσιμη.

Το κοινό θέλει η δημοσιογραφία και η ειδησεογραφία να είναι δίκαιη, ισορροπημένη, ακριβής και ολοκληρωμένη χωρίς όμως να είναι γνωστό πως μπορεί να επιτευχθεί αυτό στον απόλυτο βαθμό. Αποτελεί πρόκληση, και ειδικά στην εποχή που ζούμε, το να μπορέσουν να εφαρμοστούν αυτές οι προϋποθέσεις, πόσο μάλλον τώρα που έχει μπει και το διαδίκτυο στην ζωή μας και αποτελεί ένα μεγάλο κομμάτι της διάδοσης της πληροφορίας.

Σύμφωνα με το American Press Institute³⁴ η εμπιστοσύνη και η αξιοπιστία στις ειδήσεις μπορεί να χωριστεί σε συγκεκριμένους παράγοντες τους οποίους το κοινό μπορεί να αναγνωρίσει, καθώς επίσης, λόγω και του ρόλου του διαδικτύου, σημαντικό ρόλο παίζουν οι διαφημίσεις και το πόσο ενοχλητικές μπορούν να γίνουν με την λάθος τοποθέτηση τους πάνω στην οθόνη και αν το άρθρο διαθέτει τις πιο πρόσφατες λεπτομέρειες.

Στην ενότητα 4.1 θα καταγράψουμε ποια είναι τα πιο κοινά γλωσσικά γνωρίσματα στο κείμενο της ψευδούς είδησης, ενώ στην ενότητα 4.2 θα αναφερθούμε σε εξωκειμενικές ενδείξεις.

³⁴ <https://www.americanpressinstitute.org/publications/reports/survey-research/trust-news/>

4.1 ΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ

Τα κειμενικά γνωρίσματα τα οποία παίζουν ρόλο στο κατά πόσο μια είδηση μπορεί να είναι ψευδής ή όχι είναι τα γλωσσικά. Γνωρίσματα όπως η ορθογραφία, η σύνταξη ενός κειμένου, το λεξιλόγιο το οποίο χρησιμοποιείται. Ο αναγνώστης θα πρέπει να είναι σε ετοιμότητα έτσι ώστε όταν αντικρίζει ένα κείμενο με σημαντικά ορθογραφικά λάθη να αντιλαμβάνεται ότι το άτομο που το έχει δημιουργήσει δεν έχει την κατάλληλη εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση, σημάδι πως ένα άρθρο δεν είναι αξιόπιστο ιστοτόπου. Παράλληλα όταν ένα άρθρο δεν έχει την τυπική και ανάλογη αρθρογραφική σύνταξη γίνεται αντιληπτό πως δεν είναι δημιούργημα ενός έμπιστου αρθρογράφου ή δημοσιογράφου. Επιπρόσθετα, παρόμοιο σημάδι είναι και η ελλειπής χρήση του σωστού λεξιλογίου που αρμόζει σε ένα επαγγελματικό και αξιόπιστο άρθρο.

Ένα παράδειγμα άρθρου που έχει χαρακτηριστεί ως fake news, και επιβεβαιώνει τα προαναφερθέντα είναι το άρθρο “[Black Lives Matter THUGS Blocking Emergency Crews From Reaching Hurricane Victims](#)”. Το άρθρο αυτό χρησιμοποιεί συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις και ακατάλληλο λεξιλόγιο όπως φαίνεται και με την λέξη “thug”, το οποίο προϋποθέτει τον αναγνώστη ότι ο συγγραφέας δεν το γράφει για να ενημέρωσε τους αναγνώστες αλλά για να δημιουργήσει μια αρνητική άποψη προς ένα συγκεκριμένο κίνημα χωρίς να έχει περαιτέρω πληροφορίες.

4.2 ΕΞΩΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ

Τα κειμενικά γνωρίσματα δεν είναι ο μόνος παράγοντας που μπορεί να προδόσει ένα κείμενο με ψευδείς ειδήσεις. Ένα εξωκειμενικό γνώρισμα μπορεί να θεωρηθεί η κατάρτιση και

αναγνωρισιμότητα του αρθρογράφου ή δημοσιογράφου. Διαβάζοντας ένα κείμενο θα έπρεπε να είναι πρωταρχικό μας μέλημα να εξετάσουμε την εγκυρότητα του ατόμου που το γράφει και αν διαθέτει μια διαδικτυακή παρουσία, για να εξακριβώσουμε αν είναι πραγματικό πρόσωπο και πόσο φερέγγυο μπορεί να θεωρηθεί. Επιπλέον, συχνό φαινόμενο σε μη έγκυρες ιστοσελίδες αποτελεί και η ανωνυμία του αρθρογράφου ή δημοσιογράφου. Αντίθετα, σε μια εγκεκριμένη ιστοσελίδα πριν την παράθεση του άρθρου ή σε κάποιες περιπτώσεις και στο τέλος τοποθετούνται τα στοιχεία και η ιδιότητα του αρθρογράφου/δημοσιογράφου.

Παράλληλα, σημαντικό γνώρισμα για την εγκυρότητα του κειμένου αποτελεί και η αναγνωρισιμότητα της ιστοσελίδας η οποία φιλοξενεί το άρθρο. Επιπλέον, πρέπει να αναλογιστούμε το παρελθόν και το υλικό που έχει δημοσιεύσει κατά την διάρκεια της λειτουργίας της. Ένα βατό γνώρισμα επίσης θα ήταν το κατά πόσο η ιστοσελίδα αποτελεί μια θηγατρική διαδικτυακή μορφή ενός μεγαλύτερου ομίλου εφημεριδών ή περιοδικών.

Ένας ακόμα εξωκειμενικός παράγοντας που μπορούμε να λάβουμε υπ' όψιν μας είναι η παρουσία διαφημίσεων σε μια ιστοσελίδα. Συγκεκριμένα όταν κατά την διάρκεια της περιήγησης σε μια ιστοσελίδα εμφανίζονται διαφημίσεις ή εικόνες ακατάλληλου περιεχομένου μπορεί να αποτελέσει ένα αρκετά διακριτό σημάδι της αναξιοπιστίας της ιστοσελίδας. Αντιθέτως σε ένα έγκυρο άρθρο δεν εμφανίζονται πολλές διαφημίσεις και όσες υπάρχουν καταλαμβάνουν έναν διακριτικό χώρο.

Ένα αξιόπιστο άρθρο, συνήθως, παραθέτει παραπομπές οι οποίες μπορούν να πιστοποιήσουν την εγκυρότητα του κειμένου και των πληροφοριών του ενώ μπορεί να παραβάλλει και συνδέσμους οι οποίοι να οδηγούν τον αναγνώστη σε κείμενα τα οποία έχουν αποτελέσει αφορμή για να συντελεστεί το άρθρο. Στον αντίποδα,

οι ιστοσελίδες που παραθέτουν fake news δεν παραθέτουν τέτοιες δυνατότητες για την πιστοποίηση των άρθρων τους.

Ένα παράδειγμα ενός άρθρου με επιβεβαιωμένα³⁵ fake news είναι το άρθρο του [huzlers.com](https://www.huzlers.com) με τίτλο «[Chipotle Exposed For Using Dog And Cat Meat In Food; Will Close Soon](https://www.huzlers.com)». Θεωρείται άρθρο με ψευδείς ειδήσεις καθώς διαβάζοντας το παρατηρεί κάποιος πως δεν διαθέτει παραπομπές, συνδέσμους και διατηρεί την ανωνυμία του αρθρογράφου, στοιχεία που όπως αναφέραμε παραπάνω είναι σημαντικά για την αναγνώριση τέτοιων άρθρων.

³⁵ <https://www.snopes.com/fact-check/false-chipotle-exposed-for-using-dog-and-cat-meat-in-food/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Επίλογος

Στην παρούσα εργασία μελετήσαμε την γλωσσική ανάλυση του ειδησεογραφικού λόγου στο διαδίκτυο για τον εντοπισμό των ψευδών-παραπλανητικών ειδήσεων. Μέσα από τα παραπάνω κεφάλαια καταδείξαμε την αναγκαιότητα της κριτικής σκέψης του αναγνώστη και τα αρνητικά αποτελέσματα που μπορεί να επιφέρει η αναμετάδοση ψευδών ειδήσεων.

Συγκεκριμένα αναφέραμε τα βασικά γλωσσικά στοιχεία αλλά και εξωκειμενικά γνωρίσματα που μπορούν να οδηγήσουν έναν αναγνώστη στην δημιουργία αντίληψης και αναγνώρισης ένος άρθρου με ψευδείς ειδήσεις. Παράλληλα, τονίσαμε την εφελκυστική δύναμη της δημιουργίας αυτών των άρθρων, η οποία μπορεί να είναι είτε η προπαγάνδα είτε η απλή παραπληροφόρηση για εμπορικούς σκοπούς.

Επιπροσθέτως, μιλήσαμε για τις έντονες κοινωνικές συμπεριφορές που μπορεί να προκαλέσει μια ψευδής είδηση δίνοντας αφορμή για ρατσιστικές, ομοφοβικές και ακραίες πολιτικές συμπεριφορές. Τέτοιες συμπεριφορές είναι κατακριτέες για κάθε άτομο καθώς μπορεί να προκαλέσουν μαζικές αντιδράσεις απέναντι σε εθνικές, κοινωνικές και ιδεολογικές μειονότητες δημιουργώντας ριψοκίνδυνες συνιστώσες στην συμβίωση των ατόμων.

Παραπάνω έχει σημειωθεί και ο γενικός ορισμός του όρου των fake news (ψευδών ειδήσεων) σε συνδυασμό με παραδείγματα τα οποία βοηθούν τον αναγνώστη να κατανοήσει ευκολότερα τον άνωθεν ορισμό.

Παράλληλα, οι χρηματικοί, οικονομικοί και οι εμπορικοί παράγοντες συντέλεσαν και αυτοί σημαντικό ρόλο στην

δημιουργία των ψευδών ειδήσεων καταδεικνύοντας τα όρια που μπορεί να ξεπεράσει το άτομο στο κυνήγι του ψυχρού κέρδους. Τέτοιου είδους παραδείγματα είναι η κατάσταση που διαδραματίστηκε στην κωμόπολη Βέλες της Π.Γ.Δ.Μ., καθώς και η περίπτωση της εταιρείας Cambridge Analytica, τα οποία έχουν αναφερθεί αναλυτικότερα στο κεφάλαιο 3.

Εκ των άνωθεν ανάγεται το συμπέρασμα, πως οι έντονοι ρυθμοί της τεχνολογίας όπως και της εμπορευματοποίησης μπορούν να κατακερματίσουν την αντικειμενικότητα και την κριτική σκέψη κάθε αναγνώστη. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται μια μάζα αναγνωστών χωρίς την κατάλληλη παιδεία, μόρφωση και συμμετοχική σκέψη στα ζητήματα της νέας εποχής, κάνοντας αυτούς που μπορούν να διατηρήσουν την αντικειμενικότητα τους μέσα στην δύνη της νεοτερικότητας να ξεχωρίζουν.

Άραγε η εξελίξη της τεχνολογίας και ο έντονος τρόπος που έχει ενταχθεί στην καθημερινότητά μας καταδεικνύει πόσο ανίκανοι είμαστε να κατανοήσουμε τις δυνατότητές που μας δίνονται ή απλά εφησυχάζομαστε στο να ακολουθούμε την άποψη των πολλών χωρίς να θέτουμε την σκέψη και τα ερωτήματα μας.

ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

<https://firstdraftnews.org/fake-news-complicated/>

<https://firstdraftnews.org/misinformation-reading-list/>

<https://www.politico.com/magazine/story/2017/01/donald-trump-lies-liar-effect-brain-214658>

<http://www.journalism.org/2016/12/15/many-americans-believe-fake-news-is-sowing-confusion/>

<https://en.oxforddictionaries.com/definition/post-truth>

<http://www.zephoria.org/thoughts/archives/2017/01/27/the-information-war-has-begun.html>

<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/fake-news-disinformation>

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21670811.2012.740264#.UvhjORYhzzI>

https://blog.feedspot.com/world_news_blogs/

<https://web.archive.org/web/20070314225912/http://usinfo.state.gov/journal/s/itgic/0306/ijge/steffens.htm>

<http://www.niemanlab.org/2016/07/here-are-6-reasons-why-newspapers-have-dropped-their-paywalls/>

<https://mondaynote.com/analyzing-the-metered-model-e6aa51ecd3fc3>

<https://www.britannica.com/topic/Thomson-Reuters>

<https://www.ap.org/about/our-story/>

<https://researchguides.library.wisc.edu/c.php?g=640444&p=4485002>

<https://www.statista.com/statistics/253577/number-of-monthly-active-instagram-users/>

https://blog.twitter.com/official/en_us/topics/product/2017/tweetingmadeeasier.html

<https://www.theguardian.com/media/greenslade/2017/jan/24/winning-back-advertisers-is-key-to-saving-the-newspaper-industry>

<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/fake-news-disinformation>

<https://guides.library.duq.edu/c.php?g=614796&p=4274651>

<https://clairewardle.com/>

<https://firstdraftnews.org/key-moments-fake-news-debate/>

<https://www.vox.com/policy-and-politics/2018/5/9/17335306/trump-tweet-twitter-latest-fake-news-credentials>

<http://www.digitalnewsreport.org/survey/2018/the-impact-of-greater-news-literacy/>

<https://www.infowars.com/>

https://www.cjr.org/special_report/fake-news-pizzagate-seth-rich-newtown-sandy-hook.php/

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/feb/07/hysteria-fake-news-epidemic-distraction>

<http://www.ox.ac.uk/news/2018-02-06-trump-supporters-and-extreme-right-share-widest-range-junk-news#>

<https://www.nytimes.com/2015/09/06/magazine/the-politics-of-distraction.html>

https://www.cjr.org/special_report/fake-news-pizzagate-seth-rich-newtown-sandy-hook.php/

<https://www.nytimes.com/2016/12/26/business/media/advertising-online-ads-fake-news-google.html>

<https://www.bbc.com/news/magazine-38168281>

<https://www.cbsnews.com/news/facebook-fake-election-news-more-popular-than-real-news-buzzfeed-investigation/>

https://web.facebook.com/business/products/ads?_rdc=1&_rdr

<https://www.reuters.com/article/us-facebook-cambridge-analytica-factbox/factbox-who-is-cambridge-analytica-and-what-did-it-do-idUSKBN1GW07F>

https://web.facebook.com/StopClickBaitOfficial/?_rdc=1&_rdr

<https://www.theguardian.com/media/2016/jul/12/how-technology-disrupted-the-truth>

<https://www.nytimes.com/2016/11/20/business/media/how-fake-news-spreads.html?hp&action=click&pgtype=Homepage&clickSource=story-heading&module=a-lede-package-region®ion=top-news&WT.nav=top-news>

<https://en.oxforddictionaries.com/definition/smartphone>

<https://www.thefreedictionary.com/News+aggregator>

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/social%20media>

<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Trending%20Topics>

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/fake-news>

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/clickbait>

<https://en.oxforddictionaries.com/definition/news>

<https://electronics.howstuffworks.com/internet-tv1.htm>

<https://researchguides.library.wisc.edu/c.php?g=640444&p=4485002>

<https://ed.ted.com/lessons/how-to-choose-your-news-damon-brown>

<https://www.politico.com/interactives/2018/is-this-true/>

<https://www.buzzfeednews.com/article/craigsilverman/fake-news-survey#.xo8qqVZ7v>

<https://www.buzzfeednews.com/article/craigsilverman/viral-fake-election-news-outperformed-real-news-on-facebook#.oc3z66v7k>

<https://www.theguardian.com/media/2016/jul/12/how-technology-disrupted-the-truth>

<http://www.digitalnewsreport.org/survey/2018/the-impact-of-greater-news-literacy/>

<https://www.birmingham.ac.uk/news/thebirminghambrief/items/2018/09/the-language-of-fake-news.aspx>

<https://www.americanpressinstitute.org/publications/reports/survey-research/trust-news/>

<https://www.nytimes.com/2016/05/29/world/europe/rise-of-donald-trump-tracks-growing-debate-over-global-fascism.html>